

Urząd Regulacji Energetyki

<https://www.ure.gov.pl/pl/urząd/informacje-ogolne/edukacja-i-komunikacja/publikacje/seria-wydawnicza-bibli/handel-energia-zasady/1334,WSTEP-DO-WYDANIA-POLSKIEGO.html>
02.05.2024, 09:48

WSTĘP DO WYDANIA POLSKIEGO

Autor: Jan Jakub Michałek*

Jakie są zasady handlu międzynarodowego energią? Czy mają one charakter uniwersalny czy też sektorowy? W jakich sytuacjach można stosować ograniczenia eksportu energii? Jaka może być rola przedsiębiorstw handlu państwowego w tym sektorze? Czy można narzucać wyższe normy ochrony środowiska w imporcie nośników energii? To tylko niektóre pytania związane z handlem energią, na które można znaleźć odpowiedzi w oddawanej do rąk Państwa publikacji.

JPowojenne reguły międzynarodowej polityki handlowej były początkowo zawarte w niewielkim, liczącym około 60 stron, Układzie Ogólnym w sprawie Taryf Celnych i Handlu (GATT). Kolejne rundy negocjacji handlowych, w trakcie których kraje zobowiązywały się do stopniowej redukcji stawek celnych, doprowadziły do ogromnej liberalizacji handlu międzynarodowego. W trakcie pojawiających się sporów handlowych powstawały kolejne interpretacje istniejących zasad. Tworzono również nowe regulacje (tzw. Kodeksy) w sprawie stosowania coraz liczniejszych i bardziej wyrafinowanych instrumentów pozataryfowych polityki handlowej. Kulminacją tego procesu nastąpiła w czasie Rundy Urugwajskiej GATT, odbywającej się w latach 1986-1994. W jej wyniku powstała Światowa Organizacja Handlu (WTO: World Trade Organization), która wchłonęła istniejący od 1947 roku GATT.

Tekst końcowego porozumienia Rundy Urugwajskiej liczy 558 stron ¹⁾ i kilkanaście tomów list zobowiązań krajów członkowskich. Powołano w nim do życia WTO i zawarto wiele porozumień na temat stosowania różnych środków pozataryfowych. Określają one na przykład zasady licencjonowania importu, prowadzenia postępowań anti-dumpingowych czy stosowania subwencji. Dodatkowo zawarto porozumienie w sprawie handlu usługami (GATS: General Agreement on Trade in Services), ochrony własności intelektualnej (TRIPS: Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) i w sprawie środków dotyczących inwestycji (TRIMS: Trade Related Investment Measures). Określono też formalne procedury i zasady rozstrzygania sporów w WTO. Powstał więc system skomplikowanych porozumień na temat zasad międzynarodowej polityki handlowej, zapisanych trudnym językiem prawniczo-ekonomicznym.

Na światowym rynku powstały liczne publikacje wyjaśniające zasady i znaczenie ekonomiczne Światowej Organizacji Handlu. Najważniejsze są prawdopodobnie prace J. Jacksona ²⁾ oraz B. Hoekmana i M. Kosteckiego ³⁾. Obok tego istnieje wiele innych prac analizujących poszczególne zasady lub porozumienia WTO. Na rynku polskim też powstały

publikacje prezentujące cechy systemu WTO. Najbardziej przekrojowa jest praca zbiorowa pod redakcją J. Kaczurby i E. Kaweckiej-Wyrzykowskiej, której nowe, zaktualizowane wydanie ukazało się w 2002 roku.⁴⁾ Z kolei w pracy J. Michałka pokazano znaczenie zasad WTO od strony teorii polityki handlowej.⁵⁾

Zasady zawarte w WTO mają w zasadzie charakter uniwersalny i dotyczą wymiany wszystkimi rodzajami towarów i usług. Nieliczne są natomiast porozumienia sektorowe na temat wymiany wybranymi grupami towarów. Najważniejsze jest Porozumienie rolne WTO, w którym określono zasady organizacji rynków i wymiany tymi „wrażliwymi” produktami, które nie były wcześniej liberalizowane. Z kolei w Porozumieniu w sprawie Tekstyliów i Odzieży określono zasady stopniowej liberalizacji handlu produktami, których import był ograniczany ilościowo przez państwa rozwinięte. Istnieją też dwa wąskie porozumienia towarowe w sprawie handlu artykułami mleczarskimi i mięsem wołowym, które służą głównie do monitorowania zmian w handlu tymi „wrażliwymi” artykułami rolniczymi.

Tak więc, z formalnego punktu widzenia, w WTO nie istnieją specjalne zasady, dotyczące handlu energią. Z drugiej jednak strony występuje kilka unikalnych cech związanych z handlem tym „specyficznym” towarem. Produkcja podstawowych surowców, a zwłaszcza ropy naftowej, jest skoncentrowana w nielicznych krajach. Wiele państw traktuje samowystarczalność energetyczną jako warunek suwerenności. Energia jest podstawowym składnikiem wielu procesów produkcyjnych a zmiany jej cen mają wpływ na poziom inflacji w całej gospodarce. Produkcja energii często prowadzi do degradacji środowiska naturalnego. Z punktu widzenia handlu ważne jest również to, że krótkookresowy popyt na energię jest mało elastyczny, co przyczynia się do dużych wahań na rynku światowym. Natomiast transport międzynarodowy odbywa się w sposób odmienny niż w przypadku innych towarów a magazynowanie energii elektrycznej jest praktycznie niemożliwe. Dlatego też do niedawna produkcja energii elektrycznej była wytwarzana głównie przez przedsiębiorstwa państwowe. Pomimo postępującej liberalizacji produkcji i handlu energią w wielu krajach nadal występuje pośrednia kontrola ze strony państwa.

Powyższe specyficzne czynniki leżały u podstaw pierwszego i drugiego kryzysu energetycznego z lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku. One też są jedną z przyczyn obecnych napięć politycznych między krajami rozwiniętymi i arabskimi. Te cechy charakterystyczne energii stanowiły również główną motywację do powstania tej publikacji.

Autorzy tej pracy starali się pokazać znaczenie podstawowych zasad WTO dla handlu energią. Omawiają oni zarówno ogólne reguły WTO, jak i te postanowienia, jak np. Artykuł XVIII (przedsiębiorstwa handlu państwowego) czy Artykuł XX (Ogólne wyjątki), które mogą mieć zastosowanie w handlu energią. Podają również interpretację niektórych niejednoznacznych pojęć występujących w tekście GATT/WTO (np. produkty podobne), mających potencjalne znaczenie w wymianie energią.

Jestem przekonany, że praca ta, napisana w sposób syntetyczny ale zarazem kompetentny, zainteresuje osoby profesjonalnie zajmujące się produkcją i handlem energią. Stanowi ona również dogodny punkt wyjścia do dalszej pogłębionej analizy systemu WTO oraz Karty

Energetycznej.

Sądzę, że inicjatywa udostępnienia tłumaczenia tego tekstu przez pracowników URE zasługuje na uznanie. Tym bardziej, że jest to kolejna publikacja Urzędu dotycząca spraw energii i energetyki. Mam nadzieję, że publikacja spotka się z zainteresowaniem czytelników o zróżnicowanych zainteresowaniach. Powinna przyczynić się również do pogłębienia rzeczowej dyskusji na temat właściwej polityki energetycznej w naszym kraju i roli Urzędu Regulacji Energetyki.

Warszawa, 18 listopada 2002 r.

*Prof. dr hab. Jan Jakub Michałek jest pracownikiem Katedry Makroekonomii i Teorii Handlu Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego.

¹⁾The Results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations. The Legal Texts, 1994, GATT Secretariat, Geneva.

²⁾Jackson John H., 1998, The World Trading System: Law and Policy of International Economic relations, second edition, MIT Press, Cambridge Mass., London.

³⁾Kostecki M., Hoekman B., 2001, The Political Economy of the World Trading System. The WTO and Beyond, second edition, Oxford University Press, Oxford.

⁴⁾Polska w WTO (red. Kaczurba J., Kawecka-Wyrzykowska E.), wydanie II, IKCHZ, Warszawa 2002.

⁵⁾Michałek J., Polityka handlowa. Mechanizmy ekonomiczne i regulacje międzynarodowe, Wydawnictwa Naukowe PWN, Warszawa 2002.

[\[PRZEDMOWA \]](#) [\[Spis treści \]](#) [\[WPROWADZENIE \]](#)

Data publikacji : 19.08.2005

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)